

Täysistunto

Torstai 11.4.2024 klo 15.59—18.39

6. Lakialoite laiksi perusopetuslain muuttamisesta

Lakialoite LA 12/2024 vp Hilkka Kemppi kesk ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan. — Edustaja Kemp-
pi, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.50 **Hilkka Kemppi kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olemme tässä 15 kansanedustajan allekirjoittamassa lakialoitteessa esittäneet, että etäopetus tulisi kirjata perusopetuslakiin. Lakialoite sisältää yhdeksän sivua pykälämuutoksia, ja se on tehty tositaroituksella. Haluan jo nyt tässä kohtaa lämpimästi kiittää niitä kansanedustajia, jotka ovat allekirjoittaneet tämän lakialoitteen, mutta myös teitä, jotka käytte tästä tärkeästä aiheesta keskustelua. Tässä aloitteessa on myös kaksi hyvää syytä, miksi keskustelemaan kannattaa tulla: tässä ei vaadita nyt rahaa mihinkään, ja asia tuskin jakaa myöskään opposition ja hallituksen rivejä, sillä asiasta on kirjaus myös hallitusohjelmassa. Hallitusohjelmassa lukee seuraavaa: ”Hallitus arvioi etäopetuksen hyödyntämisen mahdollisuuksia nykyistä laajemmin perusopetuksessa tarkkarajaisesti säädettynä esimerkiksi valinnais-
ten kielten opetuksessa.” Tämä lakialoite käsittelee juuri edellä mainittua asiaa.

Arvoisa puhemies! Perusasteen opetus nojaa lähiopetusperiaatteeseen, ja niin on hyvä jatkossakin. Etäopetukseen tulee voida kuitenkin turvautua silloin, kun se on lapsen oppimisen, hyvinvoinnin ja koulunkäynnin sujuvuuden kannalta paras ratkaisu. Koulutusjärjestelmän tulee olla kaiken kestävä. Tämä lakialoite on yksi siirto nykyistä joustavamman ja hallitun perusopetuksen mahdollistamiseksi. Etäopetuksesta ei voi tulla kuntien säästökeinoa, vaan se tapahtuu aina lapsen ehdoilla. Etäopetus ei voi myöskään olla pääsääntöinen oppimisympäristö, vaan tässä lakialoitteessa sitä käsitellään täydentävänä oppimisympäristönä. Etäopetuksen hyödyntäminen tukiopetuksessa sekä muun muassa pienten kieliryhmien opetuksessa tulisi kuitenkin mahdollistaa. Joskus opettajaa ei löydy omasta kunnasta tai sen ostaminen kotikuntaan ei ole järkevää, jos vaikkapa uskontoon liittyvässä op-
piaineessa on vain yksi tai kaksi opiskelijaa. Tämän lisäksi perusopetuslakia tulisi täydentää uudella pykälällä, joka voidaan ottaa käyttöön poikkeustilanteissa, joissa olimme esimerkiksi korona-aikana.

Arvoisa puhemies! Nykyinen perusopetuslaki ei mahdollista oppivelvollisille etäope-
tusta. Sitä on vaikea käsittää, kun tiedämme, että näitä tilanteita tapahtuu, mutta nykyinen perusopetuslaki ei sitä mahdollista. Etäopetusta voidaan soveltaa nyt poikkeuslakien ulko-
puolella vain aikuisten perusopetukseen. Etäopetusta on sovellettu perusopetuksessa kui-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2024 vp

tenkin paikallisesti jo tähän mennessä, mikä kertoo siitä, että todellisuus ajaa lain ohitse. Lainmuutos olisi tarpeen, jotta etäyhteyksin annettava opetus selkeytyisi ja käytännöt yhtenäistyisivät. Tämä on tarpeen perusopetuksen saavutettavuuden turvaamiseksi sekä lasten ja nuorten yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Lapsella tulee olla oikeus saada etäopetusta silloin, kun se on hänen kannaltaan paras ratkaisu. Miksi vastaamme pienillä paikkakunnilla nuorelle, että espanjaa, venäjän kieltä tai vaikkapa ranskaa ei voi opiskella, kun vain yksi tai kaksi lasta sitä haluaa tehdä?

Arvoisa puhemies! Tämä on toinen kerta, kun teen tämän lakialoitteen. Ensimmäinen sai alkunsa koronan aikaan, jolloin aihe kävi kuumimmillaan. Muutama vuosi sitten koronapandemia tosiaan siirsi peruskoulun oppilaat poikkeusoloissa etäopetukseen. Tilanne oli peruskoulussa uusi ja kuormitti aivan varmasti kaikkia. Kevään mittaan kokemuksia nousi pintaan. Monet koulut ja esimerkiksi Autismiliitto sekä Kuntaliitto nostivat kuitenkin onnistumisiakin esiin. Samalla havaittiin, että opettajainkoulutus ei ole pysynyt vaatimusten perässä.

Yksi opiskelija kertoi minulle nolona kuiskaten noihin aikoihin, että aina vaikeaan matematiikan opiskeluun tuli toivoa, kun sitä pystyi tekemään ehkä hiukan salaa koulukaveireilta täydentävän opetuksen muodossa etäyhteyksin. Yksilöllisempi opetus auttoi häntä. Siksi tässä ehdotetaan perusopetuslakia muutettavan niin, että perusopetuslain 18 §:ää täydennettäisiin lisäämällä 1 momentin 3 kohtaan perusteeksi muut opintojen etenemiseen liittyvät syyt. Näitä muita opintojen etenemiseen liittyviä syitä voivat olla esimerkiksi opiskelukykyä heikentävät tekijät, kuten lukihäiriö, kielelliset haasteet ja muut oppimisen haasteet, joissa tarvitaan erillistä tukiopetusta. Tällöin etäopetus voi olla aito mahdollisuus parantaa lapsen saamaa tukea ja oppimistuloksia.

Arvoisa puhemies! Lakiehdotus huomioi myös yhteishuoltajuustilanteet. Näissä etäopetusta voidaan antaa molempiin osoitteisiin. Esimerkiksi valtioneuvoston tilaama Lasten vuoroasuminen ja sosiaaliturva -tutkimushankkeen loppuraportti selvitti, että lasten vuoroasumista rajoittavat koulunkäynnin esteet. Tällöin lapsen oikeus toisen vanhempansa läsnäoloon helposti katkeaa. Yleensä lapsen oikeus isäänsä katkeaa näissä tapauksissa. Etäopetus voisi osassa tapauksista tuoda myös tähän ratkaisua. Etäopetusta käytettäessä on tarve erikseen säätää vastuukysymyksistä, ja myös ne on huomioitu tässä lakialoitteessa.

Arvoisa puhemies! Tällä lakialoitteella pyritään juuri hallitusohjelmassa kuvailtuun tapaan: ”hallitus arvioi etäopetuksen hyödyntämisen mahdollisuuksia nykyistä laajemmin perusopetuksessa tarkkarajaisesti säädettynä” — korostaisin viimeisiä sanoja ”tarkkarajaisesti säädettynä”. Kutsun teidät mukaan keskusteluun ja toivon, että saamme laajaa tukea tälle lakialoitteelle ja etäopetuksesta puhumiselle ylipäätään. Lähiopetuksen roolia erityisesti sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen oppimisessa en voi kuitenkaan liiaksi korostaa. Siihen meidän tulee panostaa jatkossakin. Etäopetuksen kehittäminen on kuitenkin suuri mahdollisuus esimerkiksi harvaan asutuille seuduille, oppimisen tuen tarpeessa ja erikoisaineissa. Kaikille lapsille paras oppimisympäristö ei aina kaikissa tilanteissa ole luokkahuone.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Strandman, olkaa hyvä.

17.57 Jaana Strandman ps: Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä olevan lakialoitteen tavoitteena on perusopetuksen antaminen nykyistä laajemmin etäyhteyksin tapahtuvalla

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2024 vp

opetuksella, ja lisäksi lakialoitteessa esitetään perusopetuslakiin uutta 18 a §:ää, joka koski perusopetusta tartuntatautilain soveltamistilanteissa.

Arvoisa puhemies! Aina, kun ryhdymme tässä salissa puuttumaan perusopetuslakiin, tulee se tehdä vakaasti harkiten. Lakimuutoksien taustaksi tulee tehdä vaikutusarvioinnit, perehtyä tutkimukseen sekä erityisesti kuulla arjen ammattilaisia koulumaailmastamme. Uudistamisessa tulee pitää kirkkaana mielessä erityisesti se, mikä on lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta parasta: onko se yksin etänä opiskelu vai ryhmätyöskentely paikalla olevan opettajan johtamana?

Vuorovaikutustilanteissa äänensävyämme, eleemme, ilmeemme, kehomme, kertovat siitä, miten suhtaudumme tilanteisiin ja toisiin ihmisiin. Sanaton vuorovaikutus täydentää puhetta ja voi korvata sen joskus kokonaan. Vuorovaikutus sujuu tavallisesti hyvin, kun osaamme toimia eri tilanteissa. Omien asioiden hoitaminen ja oppiminen on helpompaa, kun tiedämme, miten kohtaamme muut ihmiset, miten tervehdimme, miten esitämme asiat, miten kysymme, kiitämme tai vaadimme. On kiistatonta, että mitä nuorempi lapsi on kyseessä, sitä tärkeämpiä ovat yhteydet muihin ihmisiin, kommunikointitapojen opettelu, itsetunnon kartuttaminen. Lapsen ja nuoren vuorovaikutustaitojen kehittymisen turvaamiseksi ja takaamiseksi tulee kaikkien aikuisten ja erityisesti opetushenkilöstön keskittyä oppimisessa läsnä olevaan kommunikointiin. Sosiaaliset ja tunnetaidot kehittyvät vain ja ainoastaan yhdessä tehden ja toimien.

Arvoisa herra puhemies! Suhtaudun erityisellä varauksella kaikkiin uudistuksiin, joissa lapset, nuoret ja miksei aikuisetkin siirretään sosiaalisista ryhmistä ruutujen taakse yksin opettelemaan. Se riistää ihmiseltä ja varsinkin lapselta sosiaalisen kanssakäymisen, ihmissyyden. Yhä digitalisoituvassa maailmassa aito toisen ihmisen kohtaaminen jää puuttumaan. Älylaitteiden ja sosiaalisen median negatiivinen vaikutus lapsiin sekä nuoriin ja jopa aikuisiin on kiistatonta. Eristäytyminen ja sosiaalisen kommunikoinnin puuttuminen tulevat näkymään yhteiskunnassa ennemmin tai myöhemmin. On kuitenkin täysin ymmärrettävää, että joitain rajoituksia täytyy tehdä tietyissä tilanteissa, kuten pandemioiden ja kriisien kohdalla. Lapset kuitenkin tarvitsevat vuorovaikutusta kasvotusten aikuisten kanssa sekä erityisesti kommunikoinnin harjoittelua ikätovereiden kanssa. Eristäytymisen hinta on valtaisa, ja me emme tätä hintaa esimerkiksi koronan suhteen ole vielä lunastaneet.

Arvoisa puhemies! Mikäli etäopetusta laajennetaan, tulee sen tapahtua erittäin rajatuilla kriteereillä, ja sen seurauksia tulee valvoa tarkkaan. Harvaan asutuilla seuduilla opiskelu ja varttuneempien opiskelijoiden tietyt aineet voivat olla päteviä syitä etäopetuskokeilujen aloittamiseen, ja tietysti poikkeusolot. Kuitenkin edelleen haluan painottaa sitä, kuinka tärkeästä asiasta tässä asiassa keskustellaan: lapsen ja nuoren kasvamisesta, kehittymisestä ja oppimisesta hyvään elämään. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Seppänen, olkaa hyvä.

18.01 Sara Seppänen ps: Arvoisa puhemies! Tällä lakialoitteella mahdollistettaisiin nykyistä laajemmin perusopetuksen antaminen etäyhteyksin tapahtuvalla opetuksella. Etäyhteyksiä hyödyntävä perusopetus voitaisiin järjestää niin, että opettaja antaisi etäyhteyksin perusopetusta opetuksen järjestäjän määräämässä opetuksen järjestämispaikassa olevalle yksittäiselle oppilaalle tai sitten opetusryhmälle, ja tässä samassa tilassa tulisi olla valvova opetustoimeen kelpoinen henkilöstön jäsen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2024 vp

Ajatus on erittäin hyvä ja tarpeellinenkin, mutta siinä on myös suuria haasteita. Opettajat ja koulujen henkilöstö ovat jo valmiiksi uupumassa työmäärän alle. Normaalin opetuksen päälle järjestettävä etäopetus vaatii lisää resursseja, ja käytännön järjestelyjen näkökulmasta se olisi myös kuormittava tekijä koulun arjessa. Etäopetuksen järjestäminen vaatii aivan omanlaisensa erityiset järjestelyt, se ei toimi missään nimessä siten, että ikään kuin lähetetään tunnin sisältö etänä.

Lisäksi perusopetuksen järjestäjälle annettaisiin oikeus järjestää perusopetuslain mukaista opetusta oppilaan kotiin etäopetuksena, jos kyseessä on perusopetuslain 18 §:n mukaisia erityisiä opetusjärjestelyitä tarvitseva oppilas ja hänen huoltajansa on esittänyt opetuksen järjestämistä oppilaan kotiin etäopetuksena, jos se on oppilaalle välttämätöntä terveydellisten tai muiden opinnoissa etenemiseen liittyvien syiden vuoksi. On toki tärkeää, että terveydellisistä syistä tai tämän perusopetuslain 18 §:n mukaisia erityisiä järjestelyjä tarvitsevan oppilaan näkökulmasta kotiin annettava etäopetus voi olla hyvä asia. Nimenomaan nämä terveydelliset syyt ovat painava syy siihen. On kuitenkin niin, että meillä peruskouluissa on todella suuri ongelma juurikin sen suhteen, että meillä on yhä enemmän oppilaita, joita ei saada kouluun, vaan yhä useampi oppilas jää kotiin syystä tai toisesta. Koronan aikaisia etäopetuksen vaurioita korjataan vielä pitkään, ja ongelmat noista poikkeusoloista liittyvät pitkälti tähän etäopetukseen. Sosiaalista kanssakäymistä ei voi korvata etäyhteyksin. Itselläni on kokemusta sekä kielten opettamisesta että tästä koronan aikaisesta etäopetuksesta, ja näkemykseni on, että etäopetus sopii melko huonosti etenkin alakouluikäisten lasten opetusmuodoksi.

Koulu on hyvin paljon muutakin kuin vain perustaidot matematiikassa, kielissä ja muissa oppiaineissa. Se on yhteisöllisyyttä, kaverisuhteita ja sosiaalista kanssakäymistä, ja tämä on asia, josta meidän tulee kantaa huolta ja vahvistaa nimenomaan sitä peruskoulun yhteisöllisyyttä. Opettajan ammattitaito, läsnäolo, kohtaaminen ja palaute on opetustilanteessa yksi vahvuus myöskin sille oppilaalle ja yksi suomalaisen koulun perustavaa laatua olevia laatutekijöitä.

On aivan totta, että nykyinen perusopetuslaki ei sisällä säännöksiä etäyhteyksin annettavasta opetuksesta oppivelvollisille. Siinä säädetään mahdollisuus ainoastaan muiden kuin oppivelvollisten perusopetuksesta. Opetussuunnitelmassa sen sijaan voidaan perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan, jos se on oppilaan iän ja muiden edellytysten näkökulmasta arvioitu sopivaksi, hyödyntää näitä etäyhteyksiä. Tämä opetus on usein ollut luonteeltaan täydentävää ja ikään kuin sen opetuksen monipuolistamista, ja etäyhteyksillä on voitu tukea erityisesti harvemmin opiskeltujen kielten ja valinnaisten oppiaineiden opetusta.

Tässä lakiesityksessä on se hyvä puoli, että tällaisella esityksellä voitaisiin helpottaa esimerkiksi pienempien kuntien ja harvaan asuttujen alueiden haasteellisia tilanteita opetuksen järjestämisen suhteen. Sivistysvaliokunta varmasti punnitsee asian huolellisesti ja selvittää asiaa monesta näkökulmasta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lindén.

18.07 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Kiitän edustaja Kemppiä tästä lakialoitteesta ja kiitän myös puheenvuoron käyttäneitä, jotka kaikki ovat olleet — niin olen ymmärtänyt — kasvatus- ja opetusalan ammattilaisia. Sellaisena en tällä hetkellä pidä itseäni, ehkä joskus nuorempana, kun kiinnostuin yhteiskunnallisesti asioista ja tulin nimenomaan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2024 vp

koulutuspolitiikan kautta mukaan. Tällä hetkellä pidän kyllä muita henkilöitä asiantuntijoina näissä kysymyksissä.

Mutta pyysin puheenvuoron sen takia, että mielestäni minulla on kerrottavana tietyllä tavalla iloinen uutinen, joka liittyy tähän lakialoitteeseen siinä mielessä, että lakialoitteen tekijä, edustaja Kemppi, nimenomaan — kirjoitin sitaatin — ”kutsui mukaan keskusteluun”. Vaikka tässä nyt on rajattu kysymys, josta on erilaisia näkemyksiä, niin olen tällä hetkellä jäsen eduskunnan tarkastusvaliokunnassa, joka on osoittautunut mukavaksi valiokunnaksi sillä tavalla, että meillä on mahdollisuus osana valtiontalouden ja toiminnan tarkastamista ottaa tiettyjä erityisalueita erityisen tarkastelun kohteeksi, ja yksi sellainen on tällä hetkellä koulutusala. Tarkasti ottaen otsikkomme on ”Perusopetuksen oppimistulokset, mahdollisuuksien tasa-arvo ja rahoitus”. Tällaista kokonaisuutta käymme parhaillaan tarkastusvaliokunnassa läpi. Olemme kuulleet — laskin äsken tuolta verkkosivuilta — 15:tä maamme aivan johtavaa asiantuntijaa tähän aihepiiriin liittyen, ja olen havainnut, että siellä on tullut hyvin paljon uutta ja merkittävää tutkijoiden näkökulmaa näihin meitä kaikkia askarruttaviin asioihin. Tarkoitus on tämän keskustelun pohjalta käynnistää omana asiana tutkimushanke, jonka tulokset sitten ovat toivottavasti koko eduskunnan käytössä jatkossa.

Siinä mielessä kysymys on tietysti nyt laveampi kuin tämä lakialoite, mutta kaikki koulutuksesta ja oppimisesta käyty keskustelu on tällä hetkellä äärimmäisen tärkeätä nimenomaan ehkä siitä näkökulmasta, mikä meillä nyt siellä tarkastusvaliokunnassa on, eli tasa-arvon ja sitten kaiken kaikkiaan koulutuksen rahoituksen näkökulmasta. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kilpi.

18.09 Marko Kilpi kok: Arvoisa rouva puhemies! Kiitän kovasti edustaja Kemppiä tästä aloitteesta senkin takia, että tämä on sellainen aihe ja alue, joka vaatii kyllä yhä enemmän keskustelua ja tutkimusta siitä, millä tavalla etäopetusta voidaan käyttää hyödyksi Suomessa. Olen tähän asiaan kiinnittänyt huomiota aika pitkänkin aikaa, ainakin tuolla kuntasektorilla toimiessa. Savo-Karjalan vaalipiiri on varsin laaja ja harvaan asuttu alue, jossa koulutuksen ja koulupalveluitten tarjoaminen käy jatkuvasti haasteellisemmaksi. Ja uskoisin niin, että tämänkin lakialoitteen lähtökohta on ollut juuri tämä problematiikka. Ennen aikaan pystyttiin aika hyvinkin harva-alueillakin koulutus ja opetus järjestämään niin, että siellä oli yhdistettyjä luokkia hyvinkin laajasti eri luokka-asteilla, mutta nykymuotoisestihan se koko ajan menee vaikeammaksi, sillä on lakisääteiset pedagogiset vaatimukset, joita pitää täyttää, ja juurikin noilla harva-alueilla sitten opettajien saaminen näille paikoille on jatkuvasti haasteellisempaa. Senkin takia joudutaan sitten tekemään vaikeita ratkaisuja opetuksen järjestämisen suhteen.

Tässä edustaja Seppäsenkin puheenvuorossa kuultiin äärimmäisen hyvää, asiantuntevaa näkemystä siitä, minkälaisia haasteita tämän opetuksen järjestämisessä on. Kyllä näissä asioissa nimenomaan pitää kuulla ammattilaisten ääntä siinä, mitä se tarkoittaa, kun järjestetään tällä tavalla. Esimerkiksi nyt tässä aloitteessahan on mainittuna juuri nämä opetusryhmät, että voitaisiin opetusryhmääkin etäopetuksella opettaa, jos siinä on sitten kelpoisuuksista annetun asetuksen mukainen henkilöstön jäsen paikalla. Tämä on perusajatuksena varmasti ihan hyvä, mutta kun siinä vähänkin syvemmälle mennään, niin kuin tässä edustaja Seppäsen puheenvuorossa kävi ilmi, niin välttämättä se ei olekaan niin yksinkertainen asia. Senkin takia olisi hyvä käydä todellakin vähän laajempaakin keskus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2024 vp

telua siitä, miten tämä käytännön tasolla voidaan tehdä. Ja oli hyvä kuulla edustaja Lindénin puheenvuorossa se, että tutkimustakin tässäkin asiassa on tulossa, ja sitä me tarvitaan.

Olisinkin halunnut oikeastaan vielä kuulla aloitteen tekijältä, millä tavalla on nyt tässä otettu huomioon nämä tämänhetkiset haasteet ja se tilanne, mikä meillä on, ja mitenkä tämä aloite nyt sitten vastaa siihen tilanteeseen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kemppi.

18.12 Hilkka Kemppi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Lämpimästi kiitoksia rikkaasta keskustelusta ja monipuolisista näkemyksistä aiheeseen liittyen.

Itse en näe, että etäopetuksen tunnistaminen tarkoittaisi vuorovaikutuksen tai lähiopetuksen vähentämistä, vaan pikemminkin ajattelen itsekin pedagogina, että näitä voitaisiin toteuttaa rinnakkain ja sitä kautta täydentää valinnaisuuksia, tukiopetusta, täydentävää opetusta ja sellaista opetusta, josta lapset ja nuoret tällä hetkellä saattavat jäädä paitsi vain sen takia, että se ei järjesty muita väyliä pitkin.

Edustaja Strandman nosti esiin tärkeitä näkökulmia: kommunikointi, tunnetaidot ja vuorovaikutustaidot. No, me tiedämme kaikki ja päällimmäisenä mielessä on se, että vuorovaikutus on ehkä ihmisen elämässä kaikkein tärkein taito, sosiaaliset taidot, ja niitähän kouluun mennään ensisijaisesti oppimaan. Kuitenkin esimerkiksi etäyhteyksien olisi varmasti paljon kehitettävää siinä, miten etäyhteyksien välityksellä pystytään opettamaan myös vuorovaikutusta, myös ehkä jopa tunnetaitoja tai erilaisia kommunikointitaitoja. Olemme ajautumassa tilanteeseen, missä lapset ja nuoret viettävät paljon aikaansa päätelaitteiden ääressä, ja kun heillä ei ole myöskään taitoja rakentaa vuorovaikutusta etäyhteyksien — me emme siinä myöskään koulujärjestelmässä tällä hetkellä opasta — niin on vaikea nähdä, miten he oppisivat noita taitoja itsenäisesti vapaa-ajallaan keskenään.

Ajattelen, että myös etäyhteyksien välityksellä opetettavat vuorovaikutustaidot voisi olla sellainen taito, mitä esimerkiksi koulussakin pystyisi harjoittelemaan. Siihen ei juurikaan opettajankoulutuksessa keskitytä, ja siksi haluaisinkin kysyä edustaja Seppäselältä, joka on meistä varmasti viimeiseksi ollut koululuokkaa opettamassa ja viimeiseksi opettajankoulutuksessa itse edustajana, millä tavalla tänä päivänä opettajankoulutus ottaa etäopetuksen huomioon. Oma käsitykseni ja omilta opettajankoulutusajajiltani käsitykseni on se, että etäopetusta ei tunnisteta juurikaan pedagogiassa erikseen harjoiteltavana taitona, vaan me yritämme opettajina ikään kuin soveltaa muita oppimiamme taitoja etäyhteyksiin, ja se ei tietenkään ole mikään ideaali tapa käsitellä vuorovaikutusta tai etäopetusta. Edustaja Seppäsellä oli muitakin hyviä näkökulmia.

Ehkä näen oleellisena sen, että opettajat tunnistaisivat oman vastuunsa etäopetustilanteissa. Silloin kun siirryimme korona-aikana etäopetustilanteisiin, ne olivat varsin hallitsemattomia. Samaan aikaan ajoimme alas esimerkiksi oppilashuollon palvelut, ja se ei tietenkään ollut tarkoituksenmukaista. Sikäli ajattelen, että esimerkiksi tutkimus, jota korona-ajan etäopetuksesta on tehty, ei suoraan sovellu tähän päivään ja normaaliolosuhteisiin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kilpi.

18.16 Marko Kilpi kok: Arvoisa rouva puhemies! Oikeastaan pyysin tämän puheenvuoron senkin takia, että me eletään tässä ajassa isojen murrosten vaihetta ja ollaan ehkä vielä isompien murrosten kynnyksellä. Ne murrokset ja muutoksethan vaikuttavat voimakkaim-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2024 vp

min lapsiin ja nuoriin, ja kuten tässä olemme saaneet huomatakin, ne ongelmat, mitä lasten ja nuorten keskuudessa on, ovat tällä hetkellä kyllä vertaansa vailla. Vastaavanlaisia ei aiemmin ole ollut. Uskallan tämän sanoa jo senkin takia, että olen työkseni näitten asioiden kanssa ollut tekemisissä. On monia asioita, mistä meillä ei ole tutkimustietoa, meillä ei ole kokemusta, ja tämäkin asia, mitä nyt tässä käsitellään tämän opetuksen osalta, on varmasti yksi niistä.

Tietyllä tavalla huolenaihe — ja hämmentäväkin asia — on myöskin se, millä tavalla lapsen herkkä mieli on epäsopeva tähän aikaan, tällaiseen tilanteeseen, missä ärsykeitä ja semmoista kakofoniaa on jatkuvasti, ja toisaalta sitten se aikuisen ihmisen tai jopa se ihan elävän ihmisen kontakti koko ajan vähenee siinä. Tällainen asetelma on se, mikä huoletuttaa aika paljonkin tänä päivänä. Koulu ja opetus ovat niitä tilanteita, missä sitä kontaktia, sitä aikuisenkin läsnäoloa, nimenomaan pitäisi olla, ja sitten kun se muuttuu sinne ruudun taakse enemmänkin, niin tämä on myöskin semmoinen asia, minkä vaikutuksista pitäisi olla tutkimustietoa tätä kokonaisuutta ajatellen. Millä tavalla sen lapsen elämä rakentuu? Jos se yhä enemmän menee sähköiseen maailmaan, niin mikä sen vaikutus sitten on siellä? Kyllä, on ihan perusoikeuksia saada opetusta tasavertaisella tavalla, mutta minkälaisen kanavan tai henkilön kautta se tapahtuu, se on varmasti aika ratkaisevakin asia. Tällä hetkellä meillä on hirveän paljon kysymyksiä mutta aika vähän vastauksia. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Seppänen.

18.19 Sara Seppänen ps: Kiitos, puheenjohtaja! Ja kiitos edustaja Kempille tästä aloitteesta, koska tässä nyt tämänkin keskustelun perusteella käy aivan selväksi se, että meillä on tämän etäopetuksen suhteen isoja kysymysmerkkejä juuri tämän opettajankoulutuksen suhteen. Itselläni, täytyy sanoa, ei ole tällä hetkellä tarkkaa tietoa siitä, onko opettajankoulutuksessa tartuttu tähän aiheeseen. Olen siinä käsityksessä, että opettajankoulutus huomioi hyvin tämän digioppimisen ja siihen liittyvät kysymykset, mutta voi olla, että etäopetus on vieläkin tavallaan sellaisessa pimennossa, että siihen ei siellä opettajankoulutuksessaan ole tartuttu mitenkään erityisemmin.

Jos ajattelee sitä korona-aikaa, niin silloinhan Suomessa ympäriinsä ihan muutamassa päivässä kouluissa tavallaan laitettiin pystyyn ikään kuin etäkoulu, ja varmasti siinäkin käytännöt olivat hyvin kirjavat. Eli siinäkin mielessä tämä on aivan hyvä asia. Voi olla, että olemme joskus vielä uudelleen siinä tilanteessa, että tarvitaan laajemmin tätä etäopetusta.

Kuten tässä jo aiemmassa puheenvuorossa sanoin, tässä aloitteessa on monia hyviä asioita ja sitten myös näitä haasteita, mitä tässä edustaja Kilpikin toi esille — pelkästään jo se, että tämän päivän lapset, oppilaat, viettävät hyvin ison osan päivästänsä siellä ruutujen äärellä ja tämä ruutuaika helposti kasvaa hurjiin määriin. Ja siihen liittyen meidän täytyy myöskin lakiesitysten suhteen olla hyvin tarkkoja, missä määrin ja kuinka isoja ja laajoja kokonaisuuksia sitten esimerkiksi perusopetusta voidaan antaa pelkästään tällä tavalla etänä.

Ehkä näillä ajatuksilla tähän kohti. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kemppi.

18.21 Hilikka Kemppi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Korona-aika toden totta oli melkoinen koelaboratorio myös kouluissa. Kuvaisin sitä myös epäinhimilliseksi olosuhteeksi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2024 vp

luokkahuoneessa. Nimittäin paitsi että opetus siirtyi yhdessä yössä etäyhteyksiin, mihin opettajien ja lasten tuli reagoida ilman minkäänlaista valmennusta tai käytännön opastusta, ja laitteet olivat puutteelliset, samaan aikaan myös lakkautettiin oppilashuollon palveluita. Niitä ei jalkautettu koteihin, vaan ne toimivat etäyhteyksin tai eivät ollenkaan. Kouluterveydenhoitajan tapaamiset pistettiin tauolle ympäri Suomen. Siihen aikaan liittyy paljon sellaista, mitä toivoisin, että ei olisi tapahtunut. Kouluruokailukin loppui kuin seinään ennen kuin saimme sivistysvaliokunnassa asian korjattua.

Onhan toisaalta nähtävissä ja korona-ajan tutkimuksesta tulkittavissa esimerkiksi juuri aiemmin mainitsemani Autismiliiton hyviä viestejä siitä, miten etäopetuksella on kuitenkin pystytty palvelemaan joitain lapsiryhmiä uudella tavalla. Joidenkin lasten koulutulokset paranivat, ja joidenkin lasten kohdalla se poikkeuksellinen olosuhde laukaisi heidän stressitilaansa ja auttoi heitä keskittymään. Ajattelen, että pysyvään etäopetukseen Suomessa ei ole syytä siirtyä, ei sellaiseen tilanteeseen, että joku lapsi opiskelee vain etäyhteyksin, mutta jos voisimme hyödyntää näitä hyviä käytäntöjä ja yhdistää niitä vuorovaikutteiseen lähiopetukseen parhaalla mahdollisella, lapsen edun kannalta parhaalla tavalla, niin ajattelen, että sitä kannattaisi kyllä suomalaisen yhteiskunnan selvittää.

Edustaja Lindén nosti aikaisemmin esille sen, että olitte salissa ainoa ei-pedagogi, joka osallistui keskusteluun. Itse kuitenkin ajattelen, että ehkä juuri tässä etäopetuksessa oleellisinta onkin sosiaali- ja terveysalan ammattilaisen läsnäolo, jota te parhaimmillanne olette, ja juuri sellainen tietämys, mikä liittyy hyvinvointiin, vuorovaikutukseen ja jaksamiseen. Kyllähän koulumaailmassa pelkällä pedagogialla lasten kasvattaminen kunnollisiksi kansalaisiksi ja hyviksi veronmaksajiksi on ihan mahdotonta. Vain hyvinvoiva lapsi voi oppia ja kasvaa. Tässä yhtälössä toivon, että kun te tarkastusvaliokunnassa käsittelette tätä tutkimusta, siinä myös onnistuttaisiin jollakin tavalla ottamaan huomioon ehkä tällaiset opetustilanteet koulumaailmassa, missä lapsilla on erityisiä tarpeita, olivat ne sitten etäyhteyksin toteutettavia tai muita olosuhteita.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Talvitie.

18.24 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Kiitos kollega Kempille tästä lakialoitteesta, jossa on siis kyse perusopetuslain muuttamisesta ja sitten myöskin etäopetuksen tai etäyhteyksiä hyödyntävän perusopetuksen mahdollistamisesta, josta nyt sitten etäopetusta sanana voidaan käyttää.

On totta, että meillä on muutamien vuosien takaa koronan myötä hyvin erilaisia kokemuksia, mutta jos me ajatellaan, että me tehtäisiin lainsäädäntöä sillä tavalla, että voitaisiin hyödyntää paremmin etäyhteyksin toimivaa perusopetusta tietyissä tilanteissa, esimerkiksi saman kunnan alueella tai naapurikuntien alueella sellaisissa erityisissä opetusaineissa, oppiaineissa, joissa ei välttämättä tule isoa ryhmää, voidaan ajatella esimerkiksi kieliryhmiä. On harmittavaa, että vaikka me ollaan muuten maana kansainvälinen, niin koululaisten kiinnostus erilaiseen kieliopetukseen on ollut laskusuunnassa viime aikoina, ja esteenä voi olla myös se, että sitä ryhmää ei tule eikä täyty eikä sitä ryhmää sitten siinä kunnassa järjestetä. Näin ollen se olisi mahdollistamassa enemmän lapsille, jos vaikka tiettyyn kielialueeseen voisi etäyhteyksiä hyödyntää ja sitä kautta sitten perusopetukseen osallistua.

Arvoisa puhemies! Tänään sivistysvaliokunnassa kuulumme Kansanvalistusseuraa, joka on 150 vuotta vanha toimija ja on itse asiassa aloittanut aikanaan kirjekursseina suomalais- ta koulutuksen etäopetusta ja on jo vuodesta 75 asti järjestänyt ulkomailla asuvien lasten

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2024 vp

etäopetusta opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta — toki sillä erotuksella, että Kulkuri, joka on tämä etäopetuksen toimija, ei ole perusopetuslain mukainen, vaan lainsäädäntö tulee muuta kautta, mutta tosiaan Kansanvalistusseura on ollut kehittäjänä etäopetuksen toiminnassa. Varmasti sieltä myös löytyisi niitä hyviä käytänteitä, joita voitaisiin katsoa tässä yhteydessä, kun tätä lakialoitetta sitten jossain vaiheessa tarkemmin käydään läpi.

On totta, että digitalisaatio, joka on nopeasti pyörinyt meidän yhteiskuntaan joka taholle, ei ole pelkästään opetusta tukevaa. On meidän aikuisten ja myös lainsäätäjien vastuulla, että näitä metodeita tutkitaan ja niitä tutkimustuloksia enemmän käytetään siinä, miten erilaisia mobiililaitteita, etäyhteyksiä ja muita käytetään meidän kouluissa. Siinä on kyllä paljon kehittämisen paikkaa ja vastuuta meillä aikuisilla ja sitten koko yhteiskunnalla ja myöskin kotona aikuisilla ja vanhemmilla, että mobiililaitteet ja etäyhteydet eivät ole ratkaisu kaikkeen, vaan ne ovat keino edistää oppimista, kun ne on myöskin oikein rajattu niin ajallisesti kuin toiminnallisesti. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Meni vähän yli, mutta antaa olla nyt näin, kun meitä on täällä niin vähän. [Mari-Leena Talvitie: Kiitos tästä armosta, puhemies!] — Mutta sitten edustaja Kilpi.

18.28 Marko Kilpi kok: Arvoisa rouva puhemies! Koppasin vielä kiinni tuohon kollega Talvitien ansiokkaaseen puheenvuoroon, jossa hän nosti juurikin esille sen, mitä tuossa ihan ensimmäisessä puheenvuorossani myöskin nostattelin. Elikkä niitä haasteita siellä kuntasektorilla on opetuksen järjestämisen suhteen harvaan asutuilla alueilla.

Jos ajateltaisiin nimenomaan niin, että etäopetus olisi täydentävä opetusmuoto siellä vaikkapa kokonaiselle luokalle joissakin aineissa, joihinka ei löydy siitä nimenomaisesta koulusta lakisääteisiä pedagogisia vaatimuksia täyttävää opettajaa, niin sehän on todellakin juuri se tilanne, mihinkä tämä on kyllä harkitsemisen arvoinen juttu ja tutkimisen arvoinen asia. Tuntuu aika kohtuuttomalta, jos sitten toinen vaihtoehto on se, että kun sinne yksinkertaisesti ei saada järkevällä tavalla sitä opettajaa, niin koulu pitää lopettaa. Ja sikälikin tämä varmasti on niitä vaihtoehtoja, mitä tulevaisuudessa tullaan yhä enemmän kyllä käsittelemään ja harkitsemaan. Ja uskoisin, että myös siellä edustaja Seppäsenkin alueella on näitä tilanteita aika paljon. Eikös teidän alueellanne ole ollut ihan enemmänkin etäopetuksen käyttöä? Olenko ymmärtänyt oikein, että siellä on joitain... [Sara Seppänen: Joissain kunnissa!] — Joo, on joitakin kuntia, joissa on yksittäisiä oppilaita, joilla ovat yksinkertaisesti välimatkat niin pitkiä. Nämä ovat tietysti näitä poikkeustapauksia.

Mikäli oikein muistan, niin Pohjois-Karjalassa on jonkinlainen etäkoulukokeilukin ollut. Lieneekö se vielä olemassa? En ole siitä ihan varma. Onko edustaja Kemppi näitä tällaisia jo tapahtuneita etäopetuskokeiluja/-tilanteita tutkiskellut tätä aloitetta tehdesä? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kemppi.

18.30 Hilkka Kemppi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Koulut ovat toden totta melkoisen murroksen edessä. Lapsimäärä vähenee niin vauhdilla ja on jo nyt tippunut niin vauhdilla, että lasten määrä romahtaa kertakaikkisesti, ja sitä kautta kouluja on alettu keskittämään voimakkaasti valtavan nopeassa tahdissa, ja tietenkin tämäkin aiheuttaa haasteita. Nimit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2024 vp

täin kun lasten koulumatkat kasvavat, niin myös heidän näissä kuljetusbusseissa ja -takseissa viettämänsä tunnit lisääntyvät. On aika epäinhimillistä, että pienellä lapsella menee pitkälle toista tuntia koulubussissa istumiseen per päivä tai vähän isommalla useita tunteja. Senkaltainen olosuhde ei tietenkään motivoi oppimiseen, ei vuorovaikutukseen eikä esimerkiksi harrastusten kehittämiseen. Edustajat Kilpi ja Talvitie nostivat esiin aivan oikean aiheen.

Paitsi että kouluja keskitetään, niin myös opetushenkilöstön saatavuus vaikeutuu. Vastaavia tilanteita on toki Suomessa nähty aiemminkin. Esimerkiksi saamenkielisten opettajien saatavuudessa on kautta maan ollut merkittäviä haasteita, ruotsinkielisten opettajien ja myöskin erilaisten kieliryhmien, toisaalta pienempien uskontokuntien ja esimerkiksi valinnaisien kielten, espanjan, venäjän, ranskan, senkaltaisten, kuten jo tuossa aikaisemmin luettelinkin. Olisi mielestäni tarkoituksenmukaista, että sellaisissa tilanteissa, joissa joko oppiaine tai opetusmuoto palvelisi lapsen parasta, siihen etäopetustilanteeseen pystyttäisiin. Tiedän kyllä, että näitä tilanteita jo on esimerkiksi pitkien etäisyyksien Lapissa tai Etelä-Suomessa niiden lasten osalta, joilla on oikeus saamen kieleen, kun saamen kielen opettajia ei ole saatavilla, mutta olisi kuitenkin lapsen oikeusturvan ja vanhempien oikeusturvan kannalta tarkoituksenmukaista, että näistä tilanteista olisi säädetty lailla eikä niin, että niitä tulkitaan jokaisessa kunnassa eri tavalla ja eri lailla, välillä jopa lapsia kuulematta tai heidän vanhempiansa näkemyksiä huomioimatta.

Ajattelin vetää yhteen hiukan vielä viimeisessä puheenvuorossani sitä, miten tästä ehkä voisi edetä. Ajattelen kuitenkin, että tämä keskustelu on ollut varsin hedelmällistä ja erityisesti nämä erilaiset näkökulmat ja haasteet tulevat tarpeeseen. Tässä lakialoitteessa olen tunnistanut yhden haasteen, joka liittyy vastuukysymyksiin. Nimittäin totta kai lapsen oppimisen tilanteen pitää aina olla turvallinen. Tässä vastuu on jaettu niin, että mikäli opetusta annetaan kotioloihin, niin vastuu on huoltajalla, mikäli sitä annetaan kunnan tiloihin tai kouluun, niin vastuu aina on koululla. Myös esimerkiksi nämä vastuukysymykset ovat iso aihe, ja ne pitäisi määritellä erittäin tarkkarajaisesti.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Seppänen vielä.

18.34 **Sara Seppänen ps:** Kiitoksia, arvoisa puhemies! Tässä meidän hallitusohjelmassa on nyt tarkoitus opetuksen suhteen nimenomaan se, että me palataan perusasioiden äärelle ja mennään ikään kuin tästä digivillityksestä kohti digiviisautta ja halutaan, että meillä on oppilailla kirjat ja kynät ja läsnä olevat opettajat kouluissa. Mutta on selvää myös se, että tässä laskevan syntyvyyden maassa Suomessa, jossa meillä on yhä vähemmän lapsia ja meillä on kuitenkin hyvin harvaan asuttuja seutuja myöskin, on ihan totta, että näitä etäopetusmahdollisuuksia myös tarvitaan. Mutta mikäli tätä etäopetusta laajennetaan, sen tulee todellakin tapahtua tarkoin rajatuilla kriteereillä ja niin, että ikäluokissa korostetaan sitä, että mitä nuoremmista lapsista on kyse, sitä enemmän tarvitaan lähiopetusta.

Hallitusohjelmassa on kirjaus tästä, ja siellä on nimenomaan niin, että hallitus arvioi etäopetuksen hyödyntämisen mahdollisuuksia nykyistä laajemmin perusopetuksessa tarkkarajaisesti säädettyä esimerkiksi valinnaisien kielten opetuksessa. Eli kyllä täällä hallitusohjelmassa on kirjaus tähän liittyen, ja varmasti sitten sivistysvaliokunta myös tämän lakialoitteen tarkkaan käsittelee.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2024 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Keskustelu näyttää nyt olevan päättynyt. — Ahaa, onko vielä? Edustaja Kemppi vielä.

18.36 **Hilkka Kemppi kesk:** Kiitoksia, rouva puhemies! Kriisi on aina huonoin paikka kehittää, ja sen takia tällaiset isot kysymykset tulisi selvittää, ratkaista, tutkia ja kokeilla ennen kuin on pakko. Toisaalta ajattelen, että etäopetus voisi myös tarjota sellaista, mitä nykymuotoinen pelkkä lähiopetuksen tunnistaminen ei pysty tarjoamaan, joten ehdottomasti tämä kortti kannattaisi selvittää.

Keräsin tästä vähän ajatuksia, miten tässä asiassa voisi edetä, ja toivonkin, että sivistysvaliokunta perkaisi etäopetukseen liittyvän tutkimuksen ja aiemmat kokeilut ja menetelmät sekä kävisi huolellisesti läpi korona-ajan opit etäopetukseen ja erityisesti pedagogiikkaan liittyen.

Olisi upeaa, jos ministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, voisi selvittää vastuukysymyksiä ja etäopetuksen opettajankoulutuksen kehittämistä sekä nykytilaa, jotta pääsisimme siellä suunnalla parhaaseen mahdolliseen tilanteeseen.

Toisaalta sosiaali- ja terveysministeriö voisi paneutua tähän pienten lasten ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten oppimiskykyyn etäyhteyksin tai hyvinvointiin digitaalisessa ympäristössä, mikä varmasti auttaisi tunnistamaan esimerkiksi edustaja Seppäsen mainitsemat pienten lasten etäopetuksen haasteet.

Kannustaisin hallitusta myös kokeiluihin sen osalta, miten etäopetusta voisi ehkä parhaalla mahdollisella tavalla yrittää edistää mahdollisimman pian. Esimerkiksi suomea toisena kielenä puhuvien täydentävässä opetuksessa voisi olla paikka etäopetuskokeilulle niin, että voisimme tuoda tällä hetkellä ehkä vähän jämähtäneeseen oppimistilanteeseen uutta tukea ja sitä kautta auttaa näitä ihmisiä selviämään koulupolulla paremmin.

Olisi hienoa, mikäli keskustelu etäopetuksen ympärillä jatkuisi ja saisimme siihen erityisesti edustaja Lindénin mainitsemaa tutkimustietoa ja toisaalta ehkä myös tällaista kokeilujen tuomaa tutkittua syvää tietoa, jotta pystyisimme myös etenemään niiden osalueiden kanssa, jotka hyödyttävät lapsia ja nuoria ja heidän parasta oppimistulostaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — No nyt taitaa keskustelu olla päättynyt.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.